

Wijk bij Duurstede en omgeving opnieuw geteld.

Ton Janssen

In ATHENE nummer 13, pag. 85 – 89, vertelde ik hoe ik in 2007 ben begonnen met het inventariseren van territoria van steenuilen in de omgeving van Wijk bij Duurstede. In dat artikel gaf ik ook een beschrijving van de gebiedskenmerken van dit telgebied (52 km²):

- 1) de kom van Langbroek met landgoederen, essenhakhoutpercelen en weilanden.
- 2) de stroomruggen tussen Wijk bij Duurstede en Werkhoven met veel fruitteelt.
- 3) het gebied langs de Rijn- en Lekdijk met de uiterwaarden, met binnendijks hoofdzakelijk veeteelt.

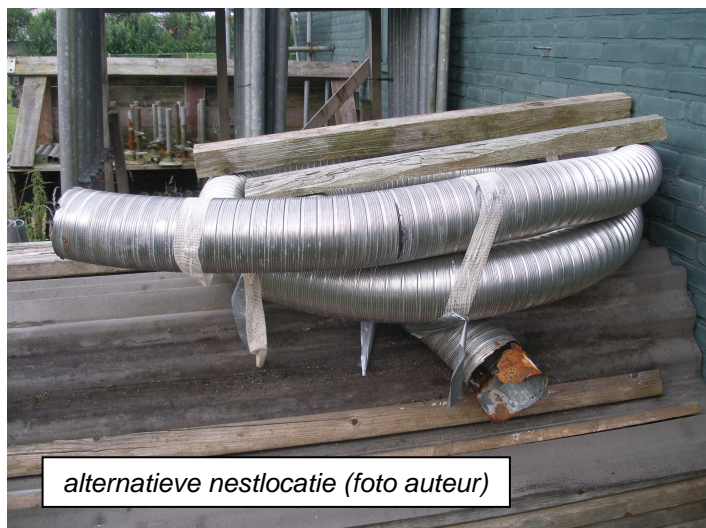
In het voorjaar van 2008 heb ik vanaf eind februari tot half mei het gebied 's avonds weer op mijn fiets met de cassetterecorder doorkruist, in de hoop meer territoria te vinden dan in het beginjaar. En dat lukte, vooral aan de hand van roepende mannetjes: er werden dan ook meer avonden aan besteed dan in het voorgaande jaar. Daarnaast had ik veel profijt van contacten met bewoners.

In het totale telgebied (5200 ha) spoorde ik 40 territoria op, een bezetting van 0,77 broedpaar per km². Buiten de begrenzing trof ik nog eens 10 territoria aan. In 2007 waren dat er 27 respectievelijk 6, een duidelijke toename dus. Maar dat mag je ook verwachten. De eerste paar jaar moet je als aanloopfase beschouwen. Ik ga er dan ook vanuit dat ik volgend jaar de telling van dit jaar overtreft. Die toename vormt ook een aansporing om door te gaan.

Ik heb dit jaar een vergelijking gemaakt tussen de drie te onderscheiden landschappen. Het relatief natte gebied van Langbroek (1) beslaat 34 % van de totale oppervlakte. Het aantal van 8 territoria was echter slechts 20% van het totaal. Een dichtheid van 0,45 per km². De aanzienlijke oppervlakten landgoedbos en essenhakhout beperken naar mijn mening hier de oppervlakte geschikt biotoop. Mogelijk kan ook een dichtere bezetting van de bosuil in dit gebied een rol spelen maar dat is niet onderzocht. Ook zijn hier veel boerderijen naar particulieren gegaan die op hun erf een te opgeruimd beheer voeren.

De nestlocaties van 4 territoria lagen op het erf van een agrarisch bedrijf, één paartje broedde in een schuur bij een burgerwoning naast een agrarisch bedrijf, één in een knotwilg en één bij een aannemer. Bij de aannemer was sprake van een alternatieve nestplek in een flexibele aluminium afvoerpijp die buiten op een stapel hout lag. Hoewel op het zuiden naast de schuur gelegen (je zou denken dat wordt veel te heet) kwamen hier twee jongen groot.

Het stroomruggebied (2) neemt ongeveer 40% van de totale oppervlakte in beslag. In dit deelgebied vond ik 50% van alle territoria in het totale telgebied, een dichtheid van 0,96 per km². Van de 20 territoria (8 in een schuur, 6 in een nestkast en 6 op een onbekende plek) zijn er 9 die omringd worden of grenzen aan fruitteeltpercelen, allemaal laagstam. Bij 3 territoria, waarvan 2 op een voormalig agrarisch bedrijf, lag binnen 100 meter van de nestplaats een fruitteeltperceel; bij 4 territoria, allen op een eerder agrarisch bedrijf,

lagen fruitpercelen op minder dan 200 meter. De overige 4 territoria bevatten binnen 200 meter vanaf de (vermoedelijke) nestlocatie geen fruitteelt. Eén van deze territoria is op een agrarisch bedrijf en de andere drie hebben een agrarisch bedrijf in de directe nabijheid.

De Steenuil, vanouds veel aanwezig in hoogstamboomgaarden zou, gezien de huidige keuze voor een broedplaats, ook nu een relatie kunnen hebben met de moderne fruitteeltpercelen. Het gaat dan niet om nestgelegenheid maar de muizenrijkdom, en wellicht ook insecten in windsingels en hagen langs boomgaarden zouden van invloed kunnen zijn. De dichtheid in het fruitteeltgebied is wellicht juist vanwege een betere voedselsituatie duidelijk hoger dan in het gebied van Langbroek, en ook iets hoger dan het veeteeltgebied langs Rijn en Lek (3).

De vraag kan worden gesteld of bij het braakballen pluizen in het fruitteeltgebied muizen een groter aandeel vormt in het voedsel dan in de twee andere gebieden. Ik overweeg dan ook om daar in 2009 aandacht aan te besteden.

Langs de Rijn- en Lekdijk met de uiterwaarden (3), dat 26 % van de oppervlakte van het telgebied beslaat lagen 30% van alle aangetroffen territoria, een dichtheid van 0,89 per km¹. Van de 12 territoria hier liggen er 2 in de uiterwaarden, één in een oude steenfabriek en één in een opening in een wilg (geen knotwilg).

Binnen dit deelgebied waren 3 nestkasten bezet. De waarschijnlijke broedlocaties van 6 territoria lagen op een boerenerf, 2 bij een burgerwoning (allebei aan een fruitperceel grenzend) en twee in het meer open veld. Daarvan is de exacte plaats niet bekend.

In 2007 werden in het telblok reeds 8 nieuwe nestkasten uitgezet. In 2008 waren er dat nog eens 12. In totaal zijn ons nu 36 nestkasten in het telgebied bekend (20 +16). Deels betreffen de overige 16 door particulieren zelf geplaatste kasten. Ook de Agrarische Natuurvereniging Kromme Rijnstreek heeft een aantal kasten bij boeren afgegeven. De nestkastcontrole houdt deze ANV onder hun eigen hoede. Twee andere, reeds lang bewoonde, kasten worden vanuit de werkgroep Amerongen-Leersum gecontroleerd. Zelf hadden we 2 bebroede kasten in het blok en 2 bewoonde kasten buiten het blok. In één kast binnen het Langbroeker gebied vond ik wel de bekende kleine grijze braakballetjes maar er was geen nest. Er was ook geen spoor van eieren of jongen. In 2007 heeft op een afstand van 250 meter een paartje steenuilen in een oud schuurtje gebroed dat echter nadien in elkaar is gestort en opgeruimd. Er is nu een nestkast opgehangen.

Binnen het telblok hadden we 5 jongen en buiten het blok 3 jongen die zijn geringd. Binnen het telblok waren nog 4 andere (door derden gecontroleerde) kasten met een broedsel bezet. Dat zou een bezetting in het telblok van slechts 16,6% van alle beschikbare kasten betekenen. Ik heb dan ook volop hoop dat de komende jaren meer kasten bezet raken.

Zo actief in het veld kom je leuke bijzonderheden tegen. Ik gaf al een alternatieve nestplaats (aluminiumpijp) aan. Bij één van mijn adressen verdronk een volwassen steenuiltje, die tussen het dak en het dakbeschot van de paardenstal huisde, in een drinkton buiten in de paardenbak. De eigenaresse voelde zich nogal schuldig en wilde er alles aan doen om de jongen groot te krijgen. Ik was met vakantie en kon niet worden geraadpleegd. Hoe doe je dat? Maar in nood word je inventief. Steenuilen eten muizen, dierlijk voedsel. Dus werd er elke avond een half blik hondenvoer en een bakje drinkwater in de dakgoot van de paardenstal vlak bij de nestopening geplaatst. Wat een vreugde gaf het toen een aantal weken later twee mooie jongen op het dak verschenen die mooi zijn groot gekomen. Vanzelfsprekend wordt de drinkton nu elke avond afgedekt zodat dit geen tweede keer zal gebeuren.

Ton Jansen,
Romulus 112
3962 LB Wijk bij Duurstede
0343 – 575496
ton.janssenwbd@casema.nl